

1969-cu il iyulun 14-də Azərbaycana rəhbər seçilən Heydər Əliyev fəaliyyətinin ilk günlərindən kadrlara tələbkarlığı gücləndirmiş, intizam formalarının möhkəmləndirilməsi istiqamətində əsaslı işlər görülmüşdür ki, bu da respublikada bütün sahələrdə məsuliyyətin artırılmasında, istehsalat nailiyyətlərinin qazanılmasında həlledici amil olmuşdur.

Kamil mütəxəssis probleminin həllini ümdə vəzifə hesab edən Ulu Öndər kənd təsərrüfatı sahəsində ali və orta pillə kadrlarının hazırlanması və yerləşdirilməsi işinə xüsusi diqqət yetirir, onlara yüksək payğığı göstərirdi.

Belə mütəxəssislər Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda (indi ADAU) və o illərdə fəaliyyət göstərmiş kənd təsərrüfatı texnikumlarında hazırlanırdı. Həmin illər respublikada kənd təsərrüfatının ixtisaslı kadrlarla təmin edilməsində texniki-peşə məktəblərinin də rolu əhəmiyyətli dərəcədə idi. Yüksəkixtisaslı kənd təsərrüfatı mütəxəssislərinin hazırlanması baxımından ovaxtki Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutu yarandığı bir əsrdən artıq müddətdə müstəsna rol oynamışdır. Respublika Mərkəzi Arxivinin və Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin arxiv sənədlərinə istinadən qeyd edək ki, 1920-ci il noyabrın 13-də Azərbaycan İnkilab Komitəsinin sədri Nəriman Nərimanovun dekreti ilə Bakı Politeknik İnstitutu təsis edilmiş, dekabrın 14-də həmin institutun tərkibində Kənd təsərrüfatı fakültəsi yaradılmışdır. 1921-ci ilin yanvar ayından bu fakültədə mütəxəssis hazırlığına başlanılmış, 1924-cü ildə ilk buraxılış olmuşdur.

Azərbaycan Xalq Komissarları Sovetinin 1929-cu il 15 may tarixli qərarı ilə Bakıda Kənd təsərrüfatı fakültəsinin bazasında müstəqil Kənd Təsərrüfatı İnstitutu təşkil edilmişdir. 1931-ci ildə Gəncə şəhərinə köçürülən institut 1991-ci ildən Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyası, 2009-cu ildən isə Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti adlanır.

Bu ali təhsil və elm məbədidə çox görkəmli alimlər ordusu fəaliyyət göstərmişdir. Akademiklər Həsən Əliyev, Firuz Məlikov, İmam Mustafayev, Validə Tutayuk, Ələkbər Quliyev, Musa Musayev, Vahid Hacıyev, Məmmədağlı Cəfərov və onlarla digərləri bu ali məktəbin məzunları olmuşlar. Akademiklər Yusif Məmmədəliyev, Çingiz Cavarlı, Məmmədağlı Qəniyev, Əlisöhbət Sumbatzadə, İosif Yesman, Aleksandr Qrossheyim, İstiqlal Şairi Əhməd Cavad və bir çoxları burada çalışmışlar. Məzunların arasında SSRİ və Azərbaycan SSR Dövlət mükafatları laureatları, SSRİ və Azərbaycan SSR Ali Sovetlərinin deputatları, Sosialist Əməyi Qəhrəmanları olmuşdur.

Təəssüflər olsun ki, keçən əsrin 80-ci illərinin sonunda başlayaraq, 90-cı illərin əvvəllərində aparılan sərəştəsiz siyasətin nəticələri Azərbaycanda ali aqrar təhsilin mərkəzi sayılan bu institutdan da yan keçmədi. O illər ərzində aqrar iqtisadiyyata, aqrar təhsilə və elmə ciddi ziyan vuruldu, uzun illər ərzində qazanılmış maddi-texniki, elmi-pedaqoji potensial minimuma endirildi. Bir tərəfdən Qarabağ münaqişəsi, Azərbaycan torpaqlarının işğalı, keçirilən mitinqlər, müxtəlif çağırışlar, digər tərəfdən, ali təhsil müəssisələrinin, o cümlədən bu institutun maddi-texniki bazasının yərərsiz hala salınması, tələbə qəbulunun minimuma enməsi vəziyyəti xeyli çətinləşdirdi. O illər Azərbaycanın bütün təhsil sistemi kimi, bu təhsil ocağı da ciddi böhran keçirirdi. Bu acımacaqlı vəziyyət 1993-cü ilin yayına kimi davam etdi.

Azərbaycan xalqının təkidli tələbi ilə Ümummilli Lider yenidən hakimiyyətə gəldikdən sonra əvvəlcə ölkədə siyasi sa-

bitlik bərqərar oldu, Ermənistanla atəşkəs elan edildi. Ölkə iqtisadiyyatı təcridən möhkəmləndi, təhsildə irəliləyişlər hiss olunmağa başladı. Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən o zaman üçün çox mühüm olan ali təhsil müəssisələrinə dövlət hesabına qəbulla yanaşı, ödənişli əsaslarla tələbə qəbulu aparılması haqqında qəbul edilən qərar təhsil tarixində yaddaqalan bir sənəd oldu. 1998-ci il martın sonunda Prezident Heydər Əliyevin imzaladığı sərəncama əsasən, təhsil sahəsində islahatlar aparmaq üçün xüsusi komissiya yaradıldı. Komissiya Azərbaycanın müstəqillik tarixində ilk dəfə olaraq "Təhsil islahatı proqramı" hazırladı. Sənədlə bağlı Ulu Öndərin iştirakı ilə dəfələrlə müzakirələr aparıldı və 1999-cu il iyunun 15-də proqram Prezident Heydər Əliyev tərəfindən təsdiq olundu. Proqramda təhsilin bütün pillələri, onların hər birinin mövcud vəziyyəti, problemlər, onların həlli istiqamətində mərhələlər üzrə həyata keçiriləcək tədbirlər öz əksini tapmışdı. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, 1992-ci ildə təsdiq olunan Təhsil haqqında qanuna görə, ölkənin ali məktəblərində bakalavriat və magistratura üzrə ikipilləli ali təhsil sisteminə keçilmiş, onların proqramları, planları təsdiq edilmişdir. 1999-cu ildən sonra isə əsaslı islahatlar nəticəsində Azərbaycanda təhsil sahəsində ciddi addımlar atılmış, həmçinin ali təhsil sahəsində də bir sıra əhəmiyyətli işlər görülmüşdür.

Ümumiyyətlə, zamanın hər bir mərhələsində dövlətin və millətin inkişafında təhsilin müstəsna xidməti olub. Təsədüfi deyil ki, Ulu Öndər təhsili millətin gələcəyi adlandırmışdır. Elmi və təhsili olmayan millət, əlbəttə, qabaqcıl millətlər sırasında ola bilməz. Bu baxımdan, elm və təhsilin inkişafına daha çox ehtiyac, tələbat duyulur. Bu həm də onunla bağlıdır ki, dünyada maddi sərvətlər tükənməkdədir. Alimlər, elm adamları yeni qaynaqlar axtarışındadır. Hazırda inkişaf etmiş ölkələrdə elmə əsaslanan iqtisadiyyatın qurulması ən prioritet sahələrdəndir.

Cəmiyyətin bugünkü səviyyəsi elmin, yeni texnologiyaların inkişafını birbaşa zərurət kimi qarşıya qoyur. Bu prosesdə, sübhəsiz, ali təhsilin müstəsna rolu var. Yəni ali təhsil bu işdə lokomotiv rolunu oynamaqla bir tərəfdən ölkədə təhsilin inkişafını təmin edirsə, digər tərəfdən, kənd potensialını formalaşdırır.

Heydər Əliyevin 2000-ci il 13 iyun tarixli fərmanı ilə ölkəmizdə cəmi 4 ali məktəbə, o cümlədən Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna muxtariyyət hüququ verildi. Sonralar bu siyahıya bir neçə ali məktəb də daxil oldu. 1969-1982-ci illərdə Ulu Öndərin bilavasitə diqqəti sayəsində Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna (indiki Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti) hər il güzəştli tələbə qəbulu həyata keçirilirdi, ucqar və dağlıq rayonlardan gənclərin, xüsusən, azsaylı xalqların nümayəndələrinin qəbuluna daha ciddi yanaşılırdı, böyük üstünlüklər verilirdi. Yeri gəlmişkən, məhz Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində 1970-ci ildən başlayaraq hər il keçmiş ittifaqın nüfuzlu ali təhsil müəssisələrinə azərbaycanlı gənclərin müsabiqədənəknər qəbulu həyata keçirilirdi. 1969-1982-ci illərdə keçmiş İttifaqın 170 nüfuzlu ali məktəbində 150 ixtisas üzrə 15 mindən çox azərbaycanlı gəncin ali

təhsil almasına şərait yaradılmışdır. Həmin gənclər bu gün də Azərbaycanın inkişafında mühüm rol oynayırlar.

Həmin dövr hər dərs ilinin başlanğıcı ərəfəsində - avqust ayının sonlarında respublikamızda Heydər Əliyevin rəhbərliyi, hökumət üzvlərinin, dövlət xadimlərinin iştirakı ilə indiki Heydər Əliyev sarayında yeni qəbul olunmuş tələbələrə görüşü keçirilirdi. Bu görüşlərin hamısında Heydər Əliyev geniş nitq söyləyir, tapşırıq və tövsiyələrini verirdi. Bununla yanaşı, hər il iyul ayının ortalarında Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə Mərkəzi Komitənin büro iclaslarında tələbə qəbulu ilə bağlı mərkəzi orqanların rəhbərləri, ali məktəb rektorları və ictimai təşkilatların nümayəndələrinin iştirakı ilə geniş müzakirələr aparılırdı. Həmin görüşlərdə və iclaslarda bu sətirlərin müəllifi də institut komsomol komitəsinin katibi və əməkdaşların Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri kimi iştirak etmişdir. Ulu Öndər müstəqillik illərində də xarici ölkələrə təhsil almağa gedən, həmçinin ölkəmizin ali məktəblərinə yüksək balla qəbul olunmuş tələbələrə görüşlərini davam etdirirdi.

Heydər Əliyev qədim təhsil və elm ocağı olan indiki ADAU-ya daim böyük diqqət göstərirdi. 1978-ci ilin iyun ayında məhz Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi, SSRİ Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin "Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda kənd hazırlığının daha da yaxşılaşdırılması və onun tədris-maddi bazasının möhkəmləndirilməsi tədbirləri haqqında" birgə qərarı qəbul olundu. Bu qərarda tədris prosesinin, elmi-tədqiqatların, təbiə işlərinin keyfiyyətinin daha da yaxşılaşdırılması proqramı nəzərdə tutulmuşdu. Həmin qərarın tələblərinə uyğun olaraq Gəncə-Göygöl (keçmiş Xanlar) şəhərləri arasında 300 hektarlıq sahədə Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun böyük kompleksinin tikilməsi planlaşdırılmış, bu məqsədlə keçmiş ittifaq büdcəsindən vəsait ayrılmışdı. 1979-cu ildən bu işlərə başlandı. Xeyli tikintilər, kommunikasiya işləri həyata keçirildi, 2 yataqxana, 1 qazanxana inşa edildi, bir neçə tədris korpusunun, dendroloji parkın, ippodromun əsası qoyuldu. 1990-cı ildən sonra isə bu işlər məlum səbəblərdən dayandırıldı.

Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1969-cu il iyulun 22-də "Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun 50 illiyinin keçirilməsi haqqında" Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin qərarı qəbul edildi. Yubileyin dekabrın 14-də keçirilməsi qərara alındı. Lakin üzürlü səbəblərdən yubiley həmin tarixdə keçirilmədi. 1979-cu ildə yubileyin keçirilməsi yenidən gündəmə gəldi. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1979-cu il 13 mart tarixli qərarına əsasən, SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 16 may 1979-cu il tarixli fərmanı ilə zəngin tarixə malik bu tədris və elm ocağı 50 illik yubileyi münasibəti ilə yüksəkixtisaslı mütəxəssis hazırlığında və kənd təsərrüfatı elminin inkişafında xidmətlərinə görə "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif edildi. Bir qrup əməkdaşımız fəxri adlara və dövlət mükafatlarına layiq görüldü. Şəhər rəhbərliyinin iştirakı ilə yubiley şənliklərinə ciddi hazırlıq işləri aparıldı. 1980-ci il dekabrın 16-da Gəncədəki

keçmiş "Bakı" kinoteatrının böyük salonunda Moskvadan, Gürcüstandan, Dağıstandan və digər yerlərdən gələn yüksək səviyyəli qonaqların iştirakı ilə yubileyə həsr olunmuş tontənəli yığıncaq keçirildi. Yubileydə Ulu Öndər ali təhsil ocağımızın yarıməslilik fəaliyyəti barədə geniş nitq söylədi. Xüsusi olaraq vurğuladı ki, "Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutu nəinki yüksəkixtisaslı kadrlar hazırlamalı, həm də respublikada kənd təsərrüfatını daha da inkişaf etdirmək sahəsində elmi tədqiqatların mühüm mərkəzi olmalıdır!" Sonra Ulu Öndər Sovet İttifaqının rəhbərliyi adından "Şərəf nişanı" ordenini tontənəli şəkildə institutun bayrağına sancdı.

Bu tarixi hadisəni həmin yubileydə iştirak etmiş əməkdaşlarımız məmnunluqla xatırlayırlar. Ulu Öndərin yubiley nitqində söylədiyi müddəalar indi də ADAU-da aqrar sektorun perspektivlərinin hazırkı şəraitində kollektivimiz qarşısında daha gərgin işləmək üçün stimül verir. Heydər Əliyevin tövsiyəsi və tapşırığı ilə hələ 1979-cu ilin mart ayında Gəncədə yaradılmış "Xatirə parkı"nın AKTİ-yə (ADAU) ayrılmış sahəsində yubiley günü ona əkmək üçün şam ağacı gətirildir. Ulu Öndər ağacı kənara qoyaraq "Mənə çinar verin, mən Gəncədə çinar əkəcəyəm" demişdi. Bu gün Ulu Öndərin əkdüyü həmin çinar ağacının "Heydər Əliyev park kompleksi"ndə xüsusi yeri var.

Heydər Əliyevin konsepsiyasına uyğun olaraq, onun Azərbaycana rəhbərliyi dövründə apardığı islahatlar 20 ildir Prezident İlham Əliyev tərəfindən ardıcıl davam etdirilir. Bu illər ərzində ölkəmizin ali təhsil sisteminə də əhəmiyyətli dəyişikliklər baş vermişdir. 2005-ci ilin mayında Azərbaycan rəsmi olaraq Bolonya prosesinə qoşulmuş və ali məktəblərimizdə Bolonya Bəyannaməsinin tələblərinə uyğun islahatlar aparılmağa başlanmışdır. Bu baxımdan, ADAU-nun da beynəlxalq əlaqələri genişlənmiş, maddi-texniki bazası möhkəmlənmişdir.

2016, 2017 və 2020-ci illərdə Prezident İlham Əliyev Gəncəyə səfərləri çərçivəsində bir neçə obyektin, o cümlədən ADAU-da müasir standartlara cavab verən 2 tələbə yataqxanasının və tədris korpusunun açılışlarında iştirak etmişdir. Prezidentin bu mərasimlərdə iştirakı ADAU-nun professor-müəllim heyətinin böyük ruh yüksəkliyinə səbəb olmuş, onları daha yaxşı işləməyə ruhlandırmışdır.

Azərbaycanda təhsillə bağlı son nailiyyətlər beynəlxalq təhsil ekspertlərinin hesabatlarında da öz əksini tapmışdır. Təsədüfi deyil ki, 2012-ci ilin may ayında Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə təhsillə bağlı beynəlxalq konfranslar məhz müstəqil Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərində keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasət beynəlxalq aləmdə xalqımızın iradəsinin təsdiqinə, ölkəmizin beynəlxalq imicinin artırılmasına əlverişli şərait yaradır. Bu siyasi kursun əsasını isə xalq və dövlət qarşısında öz xilaskar missiyasını şəərəflə yerinə yetirmiş əbədiyaşar Ümummilli Lider Heydər Əliyev qoymuşdur.

*Nüsrət HÜSEYNOV,
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin
dosenti, qabaqcıl təhsil işçisi*